

29. У широкий світ // Веселка. – США, 1958. – Ч. 2 (42). – С. 11.
30. Шульгіна В. Музична україніка / В. Д. Шульгіна. – Київ, 2000. – 230 с.
31. Ярославенко Я. «Про маленьке лисенятко» / Я. Ярославенко // Веселка (США). – 1956. – Ч. 8 (24). – С. 14.

78.03 271.4-725(477) «18/19»

Я. Р. ГОРАК

**ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЬВІВСЬКОГО ПЕРІОДУ (1922 – 1940)
ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОДИМИРА САДОВСЬКОГО**

У статті на підставі документального матеріалу та преси створено панораму львівського періоду життя Володимира Садовського, який охоплює 20–30-і роки ХХ ст. Уперше введено в науковий обіг матеріали про діяльність митця у церковно-суспільному житті Галичини – його участь у церковних товариствах («Товариство святого апостола Павла», «Єдність», «Українське Богословське Наукове Товариство»), публікації в їх друкованих органах на богословські та церковно-обрядові теми. Також узагальнено різносторонні контакти В. Садовського з музичним мистецтвом того часу, де він виявив себе як член (а іноді й очільник) музичних товариств, музичний критик, хоровий диригент.

Ключові слова: Володимир Садовський, «Товариство святого апостола Павла», товариство «Єдність», журнал «Богословія», церква Преображення у Львові, Музичне товариство імені М. Лисенка, музична критика, «Українська Драматична школа».

Я. Р. ГОРАК

**К ХАРАКТЕРИСТИКЕ ЛЬВОВСКОГО ПЕРИОДА (1922 – 1940)
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЛАДИМИРА САДОВСКОГО**

В статье на основе документального материала и прессы создана панорама львовского периода жизни Владимира Садовского, который охватывает 20–30-е годы ХХ в. Впервые введены в научный обиход материалы о деятельности В. Садовского в церковно-общественной жизни Галиции – его участие в церковных обществах («Общество святого апостола Павла», «Единство», «Украинское Богословское Научное Общество»), публикации в их печатных изданиях на богословские и церковно-обрядовые темы. Также обобщено разносторонние контакты В. Садовского с музыкальным искусством того времени, где он проявил себя как член (а иногда и руководитель) музыкальных обществ, музыкальный критик и хоровой дирижер.

Ключевые слова: Владимир Садовский, «Общество святого апостола Павла», общество «Единство», «журнал «Богословия», церковь Преображения во Львове, Музыкальное общество имени Н. Лысенко, музыкальная критика, «Украинская Драматическая школа».

Y. R. HORAK

**ABOUT THE DESCRIPTION OF LVIV PERIOD (1922 – 1940)
IN THE ACTIVITY OF VOLODYMYR SADOVSKYI**

In the article, on the basis of documents and press the Lviv period of Volodymyr Sadovskyi's life is shown. This period covers the 20-30's of the XX-th century. The panoramic overview of this period of the artist's life demonstrates us his diverse activity in the sphere of interesting events of artistic and clerical life of Galicia in the first half of the XX-th century.

Having returned from his banishment, in 1922 V. Sadovskyi gets connected with the church of the Transfiguration in Lviv where he serves at first as an administrator (1922–1924), and later on, till the end of his life (1927–1940), – as a pastor of this church. The pastor of the church of Transfiguration also works as a professor at Lviv seminary (1924).

V. Sadovskyi takes active part in the artistic life in Lviv. At the meeting of Board of the Musical Society named after M. Lysenko on the 20th of February, 1922, V. Sadovskyi was accepted as a member of the Society. At the Emergency General Meetings of «Lviv Boyan» on the 4th and 10th of May, 1922, V. Sadovskyi was elected the head of this society. He remained such till the end of December, 1923. In the first half of the 1920s, V. Sadovskyi works as a music reviewer. At that period of time, some of his reviews occur in the newspapers «Public Gerald», «Dilo».

From the 1st of September 1923, a two-year Ukrainian Drama School under the directorship of Mykola Voronyi starts its work at the Higher Music Institute named after M. Lysenko. V. Sadovskyi worked at that school, together with well-known teachers such as M. Voronyi, O. Zagarov, Y. Stadnyk, L. Biletskyi and others. He taught the course of the History of Costume.

In 1922 V. Sadovskyi became the member of the church St. Apostle Paul's Society in Lviv. Starting from the 2nd of July 1923 he was the head of this Society and remained such till 1925. At the meetings of the Society V. Sadovskyi presented his research on clerical topics. The Society also fulfilled its publishing function, they published the journal «Nyva». During 1922-1928 a lot of V. Sadovskyi's articles on clerical topics were published in «Nyva».

In 1923 the Ukrainian Theological Scientific Society was created in Lviv. V. Sadovskyi immediately entered the managing department of the Society. The Society created four sections: Biblical, Philosophic-Dogmatic, History and Law, and Practical Theology. In 1925 V. Sadovskyi was elected an active member of the section of Practical Theology. The Society published a quarterly journal «Theology». V. Sadovskyi was hoping to publish with the help of the Theological Scientific Society his «Church Slavic Dictionary», but the publication never happened. In the middle of the V. Sadovskyi wrote a range of researches about the Church Slavic language in old clerical books. He also wrote handbooks on the ceremonial part of the church service. The autographs of these works survived in the artist's archive.

Instead of the St. Apostle Paul's Society, forbidden by the police, the priests created in 1928 a new society –Unity. V. Sadovskyi also became one of the leaders of Unity. One of the priorities of the society was resistance to the communism, sectarianism and orthodox propaganda.

On the 2nd of June 1929, as a choir conductor, V. Sadovskyi, together with S. Ludkevych, S. Fedak, M. Voloshyn, B. Vakhnianyn and I. Okhrymovych, took part in the celebration of the 100th anniversary of the foundation of the first artistic choir in Galicia at the Greek-Catholic Cathedral in Peremyshel.

Another important sphere of V. Sadovskyi's activity in the 1920's–30's is his patronage and sponsorship. Being the owner of one of the biggest private note and musical libraries, in the mentioned period of time V. Sadovskyi gives the large part of it as a present to Ukrainian institutions in Lviv – the National Museum in Lviv and the library of the Scientific Society named after T. Shevchenko.

During his last years of life (1939–1940), V. Sadovskyi and Y. Kyshakevych were preparing the materials about the church singing. The materials were to be considered and approved at the Lviv Archdiocese gathering. The materials were ready but V. Sadovskyi didn't live to attend the very Gathering, which took place in spring, 1941.

Thus, the main spheres of v. Sadovskyi's activity during its Lviv period were church and public activity and participation in the musical life of Galicia.

Key words: *Volodymyr Sadovskyi, the St. Apostle Paul's Society, the society Unity, journal «Theology», the church of the Transfiguration in Lviv, the Musical Society named after M. Lysenko, musical criticism, Ukrainian Drama School.*

В українському музикознавстві досі відсутня докладна наукова біографія Володимира (Домета) Садовського. Причиною того є або відсутність документального матеріалу, який детальніше б розкривав діяльність митця певного періоду, або ж невпорядкований набір

принагідних звісток з різних джерел. Тому у дослідженні життєпису В. Садовського є низка «білих плям», відчутний брак детальнішого фактажу у певні періоди його біографії, що, в свою чергу, не дає можливості для сучасного дослідника створити повну і комплексну картину діяльності митця. Для розв'язання цієї проблеми актуальними є не лише виявлення нових документальних джерел (особливо на місцях проживання і перебування В. Садовського за нинішніми українськими кордонами), але й створення на їх основі панорамних узагальнень окремих періодів його діяльності.

Метою статті є панорамний огляд останнього – львівського періоду життя митця, який найбільш яскраво ілюструє багатогранність його діяльності. У такому ракурсі проблема не висвітлювалася у дослідженнях про В. Садовського, хоча фактаж, документальний матеріал для неї принагідно, з різною мірою детальності залучався автором цих рядків для розгляду різних сфер діяльності та контактів митця [4; 5, 5–9; 6, 36–37].

Після повернення із заслання, з 1922 р. доля пов'язує В. Садовського з церквою Преображення Господнього у Львові, при якій він служить спочатку адміністратором (1922–1924), а відтак до кінця життя (1927–1940) був парохом цього храму. Парох церкви Преображення працює також професором літургії у Львівській духовній семінарії (1924) і є постійним працівником Митрополичої консисторії (1927–1940 рр.) [43, с. 382].

В. Садовський активно включається в мистецьке життя Львова. На засіданні Виділу Музичного товариства ім. М. Лисенка 20 лютого 1922 р. В. Садовського було прийнято в члени товариства [22, с. 132]. Як відомо, В. Садовський був свідком зародження 1903 р. «Союзу співацьких і музичних товариств у Львові» (яке з 1907 р. почало іменуватися Музичним товариством імені М. Лисенка), брав участь у його перших загальних зборах «Союзу» 28 червня 1903 р. Але потім через зайнятість капеланською роботою в Перемишлі перервав контакти з товариством, внаслідок чого тільки тепер був прийнятий в його лави.

У березні 1922 р. помер видатний український співак Олександр Мишуга. Музичне товариство імені М. Лисенка взяло на себе проведення похорону співака, однак час похорону затягнувся аж до жовтня. Перед смертю у Стокгольмі співак залишив заповіт, згідно з яким все своє майно записав на Товариство ім. М. Лисенка і Вищий музичний інститут у Львові. Узгодження справи із заповітом, перевіз тіла покійного до Львова тривало довгий час, і тільки 29 вересня 1922 р. почався похорон співака панахидою у львівській церкві Преображення. Як повідомляє преса, «правив панахиду о. мітрат Білецький в супроводі духовенства, співали получені хори «Бояна» і «Бандуриста». Після панахиди станув на амвоні о. доцент Садовський, якому довелося сконстатувати, що під теперішню пору лихоліття тільки похорони збирають нас разом, тільки обов'язок «останньої прислуги» спроможен згуртувати такі непроглядні маси, для яких похорони стали наче самотнім святом, єдиним просвітком в житті. Тільки в таких моментах смутку і жалоби проймаються наші серця вірою, що жертви, яких на нашому шляху так багато, не падають даремне. Що скорше чи пізніше, але напевне «прийде час кращої долі і для нас», як це своїм чарівним тенором виспівував пок. Олександр Мишуга. Його життя і праця повинні бути зразком і дороговказом для грядущих поколінь, яким треба від Нього вчитися як «робити добро правою рукою, щоб про це ліва не віддала». Після проповіді, серед рядів хлоп'ячого і дівочого пласту понесено домовину до каравану, що здіймався високо понад морем відкритих голів» [19, с. 1].

На Надзвичайних загальних зборах «Львівського Бояну», що відбулися 4 травня і продовжилися 10 травня 1922 р., В. Садовського було обрано головою цього товариства. Інформацію про вибір нового виділу і нового голови подав допис у пресі, де повідомлялося також про перше засідання новообраного виділу і першу репетицію хору, які мають відбутися 16 травня 1922 р. [23, с. 7]. Новообраний голова подав в пресі «Поклик до співаючих і співолюбивих Львов'ян», де констатував, що війна зруйнувала попередню діяльність «Бояна» як потужного двигуна в пропагуванні української музики. Тепер «Боянові» час взятися до відродження «втрачених святинь» [32, с. 7]. Однак головування В. Садовського «Львівським Бояном» тривало недовго: на Надзвичайних загальних зборах «Львівського Бояна» 21 грудня 1923 р. головою було обрано Йосифа Доманика. Ймовірно, В. Садовський сам спричинився до

складення своїх повноважень голови товариства, будучи переобтяжений іншими насамперед священничими обов'язками.

З 1922 р. В. Садовський став членом церковного Товариства св. Апостола Павла у Львові [9, с. 145], яке було засноване ще 1897 року. Його метою було «лучити священників та спомагати їх у сповнюванні священничої діяльності, як чисто духовної, так і горожанської серед нашої суспільности» [39, с. 254], а засобами – створення гуртків, духовні вправи для священників, допомога у влаштуванні місій і відпустів для народу, видання часописів, книжок і брошур, заснування читалень «в душі католицької віри» і «займатися всякими справами, що безпосередно або посередно дотичать загалу нашого клира або нашої церкви». Головним центром товариства був Львів, а попри те до 1922 р. товариство мало свої філії у Перемишлі та Станіславові. На загальних зборах Товариства св. апостола Павла 2 липня 1923 р. його головою обрано В. Садовського [10, с. 257–258], його ж перебрано на цю посаду на загальних зборах 1 липня 1924 р [11, с. 253–256], і лише 1925 р. головою товариства став Юл. Дзерович. На засіданнях товариства В. Садовський виступав з науковими дослідженнями на церковну тематику. «Головою кружка є о. дир. Юл. Дзерович. Секретарем о. М. Гаянт. Кружок відбув сходуни д. 12.XII.1924 і д. 19.II.1925. На перших сходунах голосив о. дир. Юл. Дзерович відчит «Принципи школи праці». На других сходунах говорив о. сов[ітник] В. Садовський на тему: «Спосіб причащення в східній церкві від найдавніших часів». [...] Реферат о. Садовського викликав між присутніми членами живу й цікаву дискусію» [3, с. 110], – читаємо в пресі про одне з таких засідань. Товариство з власної ініціативи надіслало до Ліги Націй письмові скарги та протест проти переслідування українських священників польською владою. Цей крок був негативно розцінений владою: поліція звинуватила товариство у небезпечних політичних намірах, а відтак заборонила діяльність товариства, яке через те з весни 1925 р. перестало існувати.

Товариство займалося видавничою діяльністю і випустило близько 50 книжок релігійного, історичного та літературного змісту, а для емігрантів видавало якийсь час періодичне видання «Листки св. Рафаїла». На початках своєї діяльності товариство фінансувало видання часопису «Нива» на церковні і суспільні теми, перший номер якого побачив світ 1904 р. – ще до початку участі В.Садовського в товаристві. З 1907 р. видання журналу перейшло в руки «Редакційного Комітету» і існувало без патронату товариства. Але впродовж усього часу видання журналу (до 1939 р.) члени товариства постійно публікували тут свої матеріали. Впродовж 1922–1928 рр. на сторінках «Ниви», видавцем-редактором якої був у той період Гавриїл Костельник, опубліковано чимало матеріалів В. Садовського на церковну тематику: 1923–1924 рр. публікується величезне його дослідження «Дещо із богослужбних обрядів, про церковний устав (типик) і характеристичні виписки із давніх богослужбних книг» [25], 1925 р. – стаття «Грецька літургія у св. Петра в Римі» [27], 1927 р. – статтю «Церковний календар і його реформа» [33], 1928 р. – відозву «Духовенству а особливо б[увшим] членам поліцією розв'язаного Т-ва Св. Ап. Павла під розвагу» [26], статтю «На літургічні теми» [31], а у співавторстві з Г. Костельником – стаття «День Тайної Вечері (Нове пояснення)» [13].

1923 р. утворилося «Українське Богословське Наукове Товариство у Львові». Звіт про перші загальні збори товариства докладніше описує його історію: «На з'їзді професорів богослов'я дня 29 / IX 1922 у Львові вибрано комісію (гл. «Богословія» I, 91), яка мала з'організувати Товариство. До сеї комісії кооптовано відтак о. др. Й. Сліпого. Випрацьовані ним статуті комісія одобрила і віднеслася до Митроп[оличого] Ординаріату у Львові з проською затвердити їх і тим способом дати почин новому Товариству» [38, кн. 1, с. 83]. Після офіційного затвердження документів Товариства перші його загальні збори відбулися 16 грудня 1923 р. у приміщенні духовної семінарії у Львові. Серед 26 присутніх священників на цих зборах допис фіксує В. Садовського, С. Кархута, Й. Сліпого, В. Лабу, Я. Левицького, Г. Костельника, Л. Лужницького. Ю. Дзеровича, Й. Скрутеня, І. Бучка, Т. Галушинського, К. Шептицького. Головою товариства «22 голосами вибрано о. Теодозія Галушинського ЧСВВ. Явним голосуванням вибрано о. Йосифа Скрутня ЧСВВ генеральним секретарем, о. Дра Й.Сліпого – директором бібліотеки, о.Дра Івана Бучка – скарбником; до Контрольної комісії вибрано: о. Дра Романа Решетила, о. Дра Гната Цегельського і о. Володимира Д. Садовського»

[38, кн. 2–3, с. 255–256]. Товариство відразу утворило 4 секції: біблійну, філософсько-догматичну, історико-правничу та практично-богословську. На спільному засіданні секцій товариства 1925 р. «професора обрядів» В. Садовського було обрано дійсним членом практично-богословської секції [1, с. 170].

Крім того, «Товариство перейшло на свою власність богословський науковий кварталник «Богословія». Першим редактором видання впродовж майже 20 років (до 1942 р.) став Йосиф Сліпий, який згрупував довкола часопису згрупував найвидатніших представників богословської думки та історії Української Католицької Церкви. У кварталнику була також поміщена одна із рецензій о. В. Садовського [36]. Як засвідчує лист до В. Левицького від 12 червня 1938 р., В. Садовський сподівався опублікувати у Богословському науковому товаристві укладений ним «Церковно-славянський словар» [42, арк. 3], однак до друку, мабуть, не дійшло. Серед матеріалів частини архіву В. Садовського, що знаходяться у відділі рукописів львівської бібліотеки ім. В. Стефаника, збереглося кілька зошитів недатованого автографу цієї праці під видозміненими назвами: «Церковно-славянський словар помічник при читанні церковно-славянських книг», «Словар церковно-славянських слів подибуваних в св. Євангелії, часослові і псалтирі», «Завваги до загального знання церковно-славянської мови» [14].

У першій половині 20-х років ХХ ст. В. Садовський повертається до царини музичної критики. Його активність у цій ділянці помітно зменшилася порівняно з роботою під час проживання у Перемишлі у довоєнний період. Однак у газетах «Громадський вістник», «Діло» в той період появляється декілька його рецензій [24; 28; 29; 30] на поширений в той час у Галичині тип концертів-академій, у яких виступи співаків та хорів чергувалися з виступами інструменталістів-солістів. Будучи хоровим диригентом і маючи досвід у вокальному виконавстві, саме на ці дві галузі музичного виконавства найбільше звертав увагу рецензент [5]. Особливо пильно стежить В. Садовський за діяльністю хорів «Львівського Бояна» та «Бандуриста», вимальовуючи у критичних зауваженнях свої погляди і вимоги до хорового виконавства. Виступи інструменталістів менше приваблювали увагу рецензента і його зауваження щодо них більш принагідні. Хоч на 20-ті роки ХХ століття у Галичині почав практикуватися тип інструментального сольного речиталю, ставлення В. Садовського до цієї форми концертів не відобразилося в його рецензіях.

З 1 вересня 1923 р. при Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові почала функціонувати дворічна «Українська Драматична Школа» під дирекцією Миколи Вороного. Оголошення про прийом учнів ознайомлює з дисциплінами, які викладалися у школі: «Предмети з теорії театрального мистецтва: дикція, деклямація, жест, мімодрама, характеристика (грім); II. Предмети загально-театральної освіти: історія стилів (з ближчим узглядненням історії костюма), історія театру і драми (української і світової), історія української культури, українська диксична граматики і версифікація, психологія, естетика та ін.; III. Технічні вправи: вироблення віддихового та голосового апарата, артикуляція звука, льогічні й художньо-тонові властивості деклямації (в літер. – драматичних зразках), плястика руху. IV. Гра на сцені: студіювання ролі, проба, вистава») [37, с. 81]. Разом з відомими педагогами школи – М. Вороним, О. Загаровим, Й. Стадником, Л. Білецьким, І. Свенціцьким та іншими – працював у цій школі о. В. Садовський, читаючи курс історії стилів (історію костюма) [41, с. 111].

В. Садовський був постійним і діяльним учасником і організатором різних відзначень ювілеїв діячів церковного життя. У жовтні 1923 р. організувався ювілейний комітет для відзначення 300 роковин мученицької смерті св. Йосафата. Згідно з опублікованим «Покликом до Всч. Духовенства Львівської Архієпархії в справ ювілею св. Свмч. Йосафата» [18], почесну президію вшанувань очолив митрополит А. Шептицький, а В. Садовський входив до керівництва комітету як тогочасний голова Товариства св. Ап. Павла. Комітет складався з декількох секцій, серед яких «місійною секцією» заправляло товариство св. Ап. Павла, очолюваного В. Садовським.

1926 р. В. Садовський разом з о. Т. Войнаровським, о. Д. Лопатинським та о. Г. Костельником входив до організаційного комітету ювілейної академії в честь 25-літнього ювілею вступу на митрополичий престол Андрея Шептицького. Відзначення цього ювілею і

свою участь в ньому В. Садовський висвітлив у опублікованій замітці-рецензії. Короткою промовою вітав митрополита на святі Стефан Федак. Відтак «обновлений а вишколений хор Львівського Бояна під вправною і умілою батудою свого діригента Д-ра Стан. Людкевича виконав два октети Дм. Бортнянського, на 2 точку «Се нині благословіте Господа», а на закінчення «Кто взидет на гору Господню». Невмовкаючі оплески були щирим признанням для співацької дружини, як і для її діригента. Виконання сих двох октетів, як і в муж. хорі питомців виведення псалми Бортнянського «Услышитъ Тя Господь», було рівночасно ювілейним святкуванням нашого церковного музика Дмитра Бортнянського перед ширшим загалом нашого народу» [35, с. 105–106]. Музичну сторону свята доповнив також виступ скрипаля Є. Перфецького у фортепіанному супроводі композитора В. Барвінського. Центром свята була промова Г. Костельника «Нова епоха нашої Церкви». «Святочний, а при тім сердечний настрій довершила коротенька прощальна промова о. Вол. Дом. Садовського до Ювилята від Комітету. Промовець підніс, що весь культурний Запад, знаючи уніоністичні змагання Ювилята, відноситься до нашого великого Владика з повним признанням і пошаною, а ми довго ждали сеї хвилі, коли могтимемо Йому показати зрозуміння Його ідей, засвідчити перед широким світом, яка синівська любов і глибока пошана лучить нас з нашим Архієреєм Ювилятом в так скрутні часи для нашої Церкви. Нині, Найдостойніший Ювиляте і Всемиловитий Владико, можеш з радістю приглянутися Твоїм вірним дітям, зібраним тут з широкої і великої Української землі, приглянутися і ровірити, що ті Твої вірні діти радіють Твоїм щастям і сумують Твоїм смутком; нині є празник обопільної любови, і ми вдячні Тобі зложити найглибший поклін, як одному з найбільших Синів нашого українського народу, можемо і собі приглянутися і почислитися хто ми і кілька нас є. Честь і слава великому синові великого українського народу» [35, с. 106–107].

Замість забороненого поліцією Товариства святого Апостола Павла священики львівської дієцезії утворили 1928 р. нове товариство – «Єдність», перші загальні збори якого відбулися 23 квітня 1928 р. у присутності 80 священиків [8]. Збори вів В. Садовський. Головою «Єдності» став Юл. Дзерович, а В. Садовський – виділовим. На тих же загальних зборах було прийнято ряд резолюцій, серед яких доволі прикметні щодо напряму діяльності товариства: «1) Зібране духовенство взиває цілий клір нашої церковної провінції до збільшеної і зорганізованішої акції проти нинішних вибуялих течій, а саме проти комунізму, сектанства і проти православної пропаганди. [...] Збори поручили Виділови застановитися над тим, чи не можна би устроїти кількадевний курс для вивчення практичної боротьби з комунізмом і сектанством» [8, с. 176–177]. На жаль, серед матеріалів не знаходимо ані публікації статуту цього товариства, ані документів його подальшої діяльності.

2 червня 1929 р. В. Садовський як хоровий диригент, разом з С. Людкевичем, С. Федаком, М. Волошиним, Б. Вахнянином та І. Охримовичем взяв участь у святкуванні століття заснування першого мистецького хору в Галичині при греко-католицькій катедрі в Перемишлі. «На першу часть програми припали церковні твори Вербицького, Лаврівського і Бортнянського, дириговані по черзі д-ром Федаком, о. Садовським, І Охримовичем і д-ром Людкевичем, – читаємо в одній з рецензій на концерт. – [...] В виведенні д-ра Федака і о. Садовського ближчих до церковних традицій і багатших в пієтизм, зискали ці твори на стилю і поставили відразу настрій концерту на відповідний рівень. Видно в цих диригентів руку досвідних і обізнаних з хором мистців, і приходиться лише жаліти, що так рідко появляються вони на концертній естраді» [12, с. 5]. У другій рецензії автор називає С. Федака, В. Садовського, І. Охримовича та С. Людкевича «заслуженими піонерами нашої співацької культури», а «публика витала оваційно появу старших диригентів як д-ра Ст. Федака і о. Садовського» [40, с. 4].

Ще одна важлива галузь діяльності В. Садовського 20–30 рр. ХХ ст. – його меценатство. Будучи володарем однієї з найбільших приватних нотно-музичних бібліотек, у зазначений період В. Садовський у значних кількостях передає її як подарунок українським інституціям у Львові. Ще у 1920 та 1921 рр. він передав Національному музеєві у Львові велику частину своєї бібліотеки. Характеризуючи цей подарунок В. Садовського, тодішній директор музею Іларіон Свенціцький відзначав багатство тематики і унікальність зібраних видань бібліотеки

В. Садовського, вважав її однією з найкращих бібліотек у Галичині після бібліотеки Івана Франка. На початку 1929 р. В. Садовський подарував 268 томів книг і збірку нот для бібліотеки Наукового товариства імені Т. Шевченка, а впродовж 1932–1934 рр. для тієї ж бібліотеки передав ще 215 друків. Дарунки В. Садовського для бібліотеки НТШ занотовані у «Хроніках НТШ» відповідних років [7].

В середині 30-х років ХХ століття В. Садовський пише низку масштабних досліджень про церковнослов'янську мову в давніх службових книгах та посібники з обрядової частини богослужб. Автографи цих праць, здебільшого (на жаль) недатовані, збереглися серед архіву митця в рукописному відділі Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Вигляд цих автографів – писаних або в шкільних зошитах, або на вручну підшитих окремих аркушах, з декількома варіантами назв – свідчить, що процес роботи над їх викінченням ще тривав і не був завершений. Очевидно, праці готувалися до друку, але факт їх публікації встановити не вдалося. Це, зокрема, такі праці: «Підручник церемоній по греко-російським жерелам при служенні св. Літургії через архієрея» (назва з обкладинки автографа; на титульній її сторінці інший заголовок: «Чинь како подобаєть служити літургії архієрем»), датований автором «Львів, св. Спас, 1936» [15], «Входное и облачение Архієрея» [15], «Түпиконь сієсть оуоставь», «Литургія», «Турісі Pars Generalis» [16], «О книгахъ церковныхъ» [17] (всі ці недатовані в автографі).

У листопаді 1937 р. до 25-х роковин смерті Миколи Лисенка В. Садовський разом ще з декількома священиками церкви відправив панахиду за наддніпрянським композитором. «В 25-літні роковини смерті М. Лисенка відбулась в суботу ц.м. в Преображенській церкві панахида, яку відправив парох тієї церкви о. Садовський в сослуженні 6 священиків. Співав хор «Сурми». Церква була повна тих, хто прийшли вшанувати пам'ять великого творця нашої музики. Того самого дня безпосередно перед панахидою відбулось в домівці Муз. Инст. ім. М. Лисенка жалібне засідання Віділу того Інституту присвячене пам'яті Лисенка. Портрет Лисенка був прибраний в китайку. Що її перед 25-и літами привіз був з похоронів Лисенка др. М. Волошин» [2, с. 5], – інформував допис «Українських вістей» про цю подію.

Впродовж останніх років життя (1939–1940) В. Садовський спільно з Й. Кишакевичем готував матеріали щодо церковного співу, які мали бути розглянуті й затверджені на Львівському архієпархіальному соборі. Матеріали були підготовані, однак до самого собору, який відбувся весною 1941 р., В. Садовському не судилося дожити. На Х сесії Архієпархіального собору у Львові 18 квітня 1941 р. було запропоновано до обговорення «Правила». В дискусії взяли участь отці Ів. Миронюк, В. Фіголь, Ігн. Цегельський, Мих. Волинець, Й. Сліпий, митрополит Андрей Шептицький. Про те, що В. Садовський готував ці правила, недвозначно серед обговорення констатує митрополит А. Шептицький, який, за протоколом. «пояснює далі, що правила уложені оо. Садовським і Кишакевичем, а в них в дійсності міститься все, що оо. підносили» [20, с. 96]. За протоколом святкової сесії Архієпархіального собору 25 квітня (8 травня), «Правила» про церковний спів ухвалив Собор одногосно, з виїмком 7-ого правила, проти якого заявився 1 голос, – і 15-го правила, проти якого були 2 голоси на 86 голосуючих» [20, с. 104]. Передруковуючи ці матеріали собору, видавці збірника «Калофонія» у короткому вступному слові зазначали, що В. Садовський і Й. Кишакевич уклали також Декрет про церковний спів, який обговорювався і був прийнятий на тому ж соборі [21, с. 207].

Отже, львівський період життя В. Садовського був сповнений інтенсивною діяльністю у двох сферах – церковно-громадській та музичній, але в кожній з них В. Садовський проявляв себе в різних ракурсах. Основною і найбільш масштабною сферою було священиче покликання як пароха церкви Преображення у Львові та церковно-громадська праця – викладання у духовній семінарії, участь (майже завжди, хоч і короткочасно, на керівній посаді) у низці церковних товариств («Товариство св. апостола Павла», «Єдність», «Українське богословське наукове товариство»), виступи з публікаціями на різні церковно-обрядові теми в їх друкованих органах, написання наукових богословських праць, участь у ювілеях церковних діячів, підготовки документів до архієпархіальних соборів тощо. Різноманітність самореалізації В. Садовського у цій сфері свідчать про нього як одного з плеяди священиків, виплеканих і налаштованих на багатогранність самовияву у церковному житті митрополитом Андреєм

Шептицьким, адже саме довкола митрополита, його ініціатив активізувалося і дійшло кульмінаційного розквіту життя греко-католицької церкви першої половини ХХ століття. Крім священничого служіння, не занедбував В. Садовський і контактів з музичним життям, і тут теж його праця дуже різностороння, хоч і менш інтенсивна, ніж була у віденській і перемишльській періоди його життя. Він є членом Музичного товариства ім. М. Лисенка, короткочасно очолює «Львівський Боян», на шпальтах преси виступає як музичний критик, бере участь в організації концертів, після тривалої перерви знову виступає як хоровий диригент. Менш знані, але тим більш цікаві факти діяльності В. Садовського як педагога «Української Драматичної школи» при Вищому музичному інституті та його меценатство. Панорамний огляд львівського періоду життя митця показує нам його різнобічну діяльність в контексті цікавих подій мистецького і церковного життя Галичини першої половини ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богословське Наукове Товариство. Спільне засідання Секцій // Богословія. – 1925. – Кн. 1 – 2. – С. 170.
2. В 25-літні роковини смерті М. Лисенка // Українські вісти. – 1937. – № 249 (587). – 12 листопада. – С. 5.
3. Всячина. Львівський кружок. // Нива : місячник присвячений церковним і суспільним справам. – 1925. – № 2–3. – С. 110.
4. Горак Я. Виступи українських виконавців-інструменталістів у музично-критичній оцінці Володимира Садовського / Яким Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – № 1. – Тернопіль, 2013. – С. 3–10.
5. Горак Я. Володимир Садовський і українське хорове виконавство у Галичині кінця ХІХ – початку ХХ століття / Яким Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – № 2. – Тернопіль, 2013. – С. 3–10.
6. Горак Я. Володимир Садовський та Станіслав Людкевич: до характеристики взаємин / Яким Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – № 1. – Тернопіль, 2010. – С. 31–38.
7. Горак Я. Про музичну бібліотеку Володимира Садовського / Яким Горак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Мистецтвознавство. – № 1. – Тернопіль, 2014. – С. 3–11.
8. Загальні Збори «Єдності» // Нива. – 1928. – № 4–5. – С. 175–177.
9. Загальні збори Т-ва св. Ап. Павла у Львові дня 7.ІІІ.1922. // Нива. – 1922. – № 3–4. – С. 143–145. – Підписано: Учасник.
10. Загальні Збори Т-ва св. Ап. Павла // Нива. – 1923. – № 6–7. – С. 257–258.
11. З діяльності Т-ва Св. Павла у Львові. Sprawozdannya загальних Зборів Тов. св. Ап. Павла у Львові дня 1 липня 1924. // Нива. – 1924. – № 7–8. – С. 253–256.
12. З концертової салі (Концерт з нагоди 100-літніх роковин оснування першого хору на Галицькій Землі в Перемишлі // Діло. – 1929. – № 124. – 6 червня. – С. 5. – Підписано: І. О-вич.
13. Костельник Г. День Тайної Вечері (Нове пояснення) / Гавриїл Костельник, Володимир Садовський // Нива. – 1928. – № 4–5. – С. 121–152.
14. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України (далі ЛННБ ім. В. Стефаника). – Відділ рукописів. – о /н 3130, о /н 3129.
15. ЛННБ ім. В. Стефаника НАНУ. – Відділ рукописів. – о /н 1964.
16. ЛННБ ім. В. Стефаника НАНУ. – Відділ рукописів. – о /н 2517.
17. ЛННБ ім. В. Стефаника НАНУ. – Відділ рукописів. – о /н 116.

18. Поклик до Всч. Духовенства Львівської Архієпархії в справі ювілею св. свмч. Йосафата. // Нива. – 1923. – № 11–12. – С. 420–421. – Підписано: За Президію Ювілейного Комітету: о. Ал. Пясецький (предсідник), Й. Лучинський (секретар).
19. Похорони О. Мишуги // Діло. – 1922. – № 25. – 3 жовтня. – С. 1.
20. Протоколи засідань львівських архієпархіальних соборів 1940–1944 р. / [упоряд. Августин Баб'як]. – Львів : Місіонер, 2000. – 443 с.
21. Протоколи і декрети церковних соборів про богослужбовий спів // Калофóнія : Науковий збірник з історії церковної монодії та гимнографії. – Число 1: До 70-ліття Олександри Цалай-Якименко. – Львів : Видавництво Львівської Богословської академії, 2002. – С. 207–224.
22. Протоколи Музичного товариства імені Миколи Лисенка / [передмова, підготовка до друку Якіма Горака] // Українська музика : щоквартальник. – Львів, 2013. – Число 4 (10). – С. 111–137.
23. Рух в українських товариствах. З львівського «Бояна» // Громадський вістник. – 1922. – № 69. – 17 травня. – С. 7.
24. [Садовський В.] Виступи Хору Котка у Львові / Володимир Садовський // Діло. – 1926. – № 73. – 3 квітня. – С. 3. – Підпис: Домет.
25. [Садовський В.] Дещо із богослужбних обрядів, про церковний устав (типик) і характеристичні виписки із давніх богослужбних книг / Володимир Садовський // Нива. – 1923. – № 5. – С. 185–188; № 6–7. – С. 251–256; № 8–9. – С. 300–306; 1924. – № 2–3. – С. 92–94; № 4. – С. 128–133. – Підписано: Домет.
26. Садовський В. Духовенству, а особливо б[увшим] членам поліцією розв'язаного Т-ва Св. Ап. Павла під розвагу / Володимир Садовський // Нива. – 1925. – № 9. – С. 317–320.
27. [Садовський В.] Грецька літургія у св. Петра в Римі (з нагоди 1600-літньої річниці Першого Вселенського Собора 325 р.) / Володимир Садовський // Нива. – 1925. №11–12. – С. 396–399. – Підписано: Домет.
28. [Садовський В.] З концертної салі / Володимир Садовський // Діло. – 1924. – № 89. – 22 квітня. – С. 4. – Підписано: Домет.
29. [Садовський В.] З концертної салі. Дещо з нагоди концерту А. Крушельницької і В. Барвінського / Володимир Садовський // Громадський вістник. – 1922. – № 56. – 30 квітня. – С. 5. – Підписано: Домет.
30. [Садовський В.] З концертної салі. Концерт «Бандуриста» / Володимир Садовський // Громадський вістник. – 1922. – № 104. – 29 червня. – С. 5. – Підпис: Домет.
31. Садовський Д. В. На літургічні теми / Володимир Садовський // Нива. – 1928. – № 2. – С. 64–66.
32. [Садовський В.] Поклик до співаючих і співолюбивих Львовян / Володимир Садовський // Громадський вістник. – 1922. – № 70. – 18 травня. – С. 7. – Підписано: Домет.
33. Садовський В.Д. Церковний календар і його реформа / Володимир Садовський // Нива. – 1927. – № 10. – С. 267–274; № 11. – С. 303–311; № 12. – С. 339–344.
34. [Садовський В.] Шевченківський концерт / Володимир Садовський // Діло. – 1924. – № 59. – 16 березня. – С. 3. – Підпис: Дмт.
35. [Садовський В.] Ювілейна Академія в честь Митрополита Андрея / Володимир Садовський // Нива. – 1926. – № 3. – С. 105–106. – Підписано: Домет.
36. Садовський В. Die liturgischen Paramente in Gegenwart und Vergangenheit, – ein Handbuch der Paramentik von Joseph Braun S. J. Freiburg im Br. 1924 / Володимир Садовський // Богословія. – 1925. – Кн. 3. – С. 232–237.
37. Театральне Мистецтво: Місячник театру і сцени. – Львів, 1923, Вип. VI–VII (червень–липень). – С. 81.
38. Скрутень Й. Богословське Наукове Товариство. Конститууючі збори Богословського Наукового Т-ва / Йосиф Скрутень // Богословія. – 1924. – Кн. 1. – С. 83–85; 1924. – Кн. 2–3. – С. 255–257.
39. Статут Товариства св. Апостола Павла у Львові // Нива. – 1922. – № 6–7. – С. 254–257.

40. Століття першого українського хору в Галичині (Святочний хоровий концерт львівського, перемиського і стрийського «Бояна», «Бандуриста», «Сурми» і хору українських богословів у Львові // Діло. – 1929. – № 123. – 5 червня – С. 4. – Без підпису.
41. Хроніка. Українська драматична школа // Театральне Мистецтво : місячник театру і сцени. – Львів, 1923. – Випуск VIII (серпень). – С. 111.
42. Центральний Державний Історичний Архів у Львові. – Ф. 309. – Оп.1 – Спр. 249. – Арк.3.
43. Blazejowskyj D. Historical šematism of the archeparchy of Lviv (1832–1944) / Дмитро Блажейовський. – Vol. II: Clergy and Religious Congregations. – Kyiv : Publishing House «KM AKademia», 2004. – 570 с.

УДК 78.452;78.2У

М. А. ЖИШКОВИЧ

**ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА О. КАРПАТСЬКОГО
ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ
СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті досліджено виконавську та педагогічну діяльність О. Курдидика-Карпатського, осмислено його внесок у вокальне мистецтво Львова..

Ключові слова: Олександр Карпатський, львівська вокальна школа, виконавська та педагогічна діяльність, науково-методична робота.

М. А. ЖИШКОВИЧ

**ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ А. КАРПАТСКОГО
И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЛЬВОВСКОЙ ВОКАЛЬНОЙ ШКОЛЫ
СРЕДИНЫ ХХ ВЕКА**

В статье исследована исполнительская и педагогическая деятельность А. Курдыдыка-Карпатского, осмыслен его вклад в вокальное искусство Львова.

Ключевые слова: Александр Карпатский, львовская вокальная школа, исполнительская и педагогическая деятельность, научно-методическая работа.

М. А. ZHYSHKOVYCH

**VOCAL AND PEDAGOGICAL HERITAGE OF O. KARPATSKYY
AND ITS SIGNIFICANCE FOR THE DEVELOPMENT OF LVIV VOCAL SCHOOL
OF THE MID-20th CENTURY**

Nowadays, consideration of issues connected with performance and pedagogical school is becoming topical. True, school as a musical art trend is most often analyzed through performers' personal experience, who remain in the history as the authors of original style standards of performance (or teaching methods); through the practice of historically formed regional institutions (concert, educational establishments) taking into consideration general tradition of a national culture.

Research of performance and pedagogical activity of West Ukrainian artists, in particular, Lviv Vocal School representatives, seems to be particularly topical in the context. We shall point out that personified approach to the phenomenon of performance and pedagogical creative works, in our opinion, favours opening of the dynamics of professional evolution of any performance school – on the level of personal approaches, skills, manners, style choices, aesthetics principles, etc.